

Propozim – lista e doracakëve dhe materialeve tjera për realizimin e mësimit për lëndën *arsim qytetar* për klasën VIII në arsimin fillor nëntëvjeçar sipas përmbajtjeve të programit mësimor

TEMA I: NJERIU , TË DREJTAT E NJERIUT DHE PËRGJEGJËSITË (20 orë)

Njësia mësiore :

1. Ç'janë të drejtat e njeriut dhe si u shfaqën ato?

Linku për doracakun : <http://umd.gov.mk/ep-content/uploads/2013/10/Priracnik-za-obrazovanie-za-zivotni-vestini-od-VII-do-IX-oddelenie.pdf>, (Doracak arsimor për shkathtësi jetësore për kl.VII –IX (*Sqarim: Doracaku është edhe në gjuhën shqipe dhe i njëjti është i ngjitur në linkun e dhënë*)

Autorë të doracakut: Negrievsk, F., Balazhi, S., Alushevski, N.S. dhe Dedova, R. (Redaktorë: Çeshllarov M dhe Çonteva, Zh) 2009. Doracak arsimor për shkathtësi jetësore për kl. VII-IX.

Linku për fletat e punës për nxënës: <http://umd.gov.mk/wp-content/uploads/2013/10/Rabotni-listovi-za-zivotni-vestini.pdf> (Fleta pune për shkathtësi jetësore)

Propozim për realizimin e punëtorive nga materiali i dhënë

Punëtorja III-1.4 (fq. 111) : Rregullat për të gjithë njerëzit në botë dhe fletëza pune III-1.4: Deklarata universale

Punëtorja III-1.4 (fq.113): Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe fleta e punës III-1.5: Version i shkurtuar i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ)

Njësitet mësimore:

2. Të drejtat qytetare dhe politike; Të drejtat sociale-ekonomike; Të drejtat ekologjike, zhvillimore dhe kulturore; Deklarata Universale për të Drejtat e Njeriut

http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/aln.pdf

Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Gjykata Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut. Gjyqi Evropian për të Drejtat e Njeriut. Këshilli i Evropës.

Linku: <http://prison.eu.org/IMG/pdf/AlbanianAlbanais.pdf>

Njësia mësimore:

3. Të drejtat kulturore

Linku : <http://www.living-democracy.al/textbooks/volume-3>

Autorë të manualit: Golobi, R. dhe Kraf, P. (2008). Jetesa në demokraci. Libri III nga librat për Arsim për demokraci qytetare dhe të drejtat e njeriut në praktikën shkollore. Këshilli i Evropës

Tema 1 (fq. 36-38; 46-47): Stereotipet dhe paragjykimet

Ora 3: Stereotipet dhe paragjykimet. Idetë tona për njerëzit, grupet dhe shtetet tjera.

Tema 2 (fq. 55-59) Barazia

Ora 1. : Dallimet dhe ngjashmëritë

Njësia mësimore:

5. Të drejtat e fëmijëve

Linku për doracakun: <http://sq.pmio.mk/category/shkollat-model-materiale/>

Autorë të doracakut: Ajrullai, A., Tasevska A., Angelovska, A., Palloshi, A., Kraviloska, D., Çonteva, Zh., Simjanovska, A.J., ... (2016) Praktikum për mësim të integruar multikulturor në arsimin fillor dhe të mesëm.

Punëtori e propozuar (fq. 74): Të drejtat dhe përgjegjësitë e fëmijëve.

Konventa për të Drejtat e Fëmijëve:

Linku: [https://www.unicef.org/tfymacedonia/CRC_albanian_language_version\(3\).pdf](https://www.unicef.org/tfymacedonia/CRC_albanian_language_version(3).pdf)

Njësia mësimore:

5. Të drejtat e grave

Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit të Gruas. Kombet e Bashkuara

Linku: <http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/03albanian/>

Linku: <http://www.living-democracy.com/sq/textbooks/volume-3/>

Tema 2. Barazia

Ora 3: Barazia ndërmjet burrave dhe grave (fq. 64-65)

Njësia mësimore:

6. Përgjegjësia

Autorë të manualit: Golobi, R. dhe Kraf, P. (2008). Jetesa në demokraci. Libri III nga librat për Arsim për demokraci qytetare dhe të drejtat e njeriut në praktikën shkollore. Këshilli i Evropës

Linku: <http://www.living-democracy.com/sq/textbooks/volume-3/>

Tema 6. Përgjegjësia. Çfarë lloj përgjegjësie kanë njerëzit?

Ora 1: Përgjegjësia në shtëpi (fq. 186-188)

Ora 2: Pse njerëzit duhet ta respektojnë ligjin? (fq. 189-193)

Ora 3: Problem i kujt është ajo? (fq.194-196)

Tema 5: Të drejtat, liritë dhe përgjegjësitë. Cilat janë të drejtat tona dhe si janë të mbrojtura ato?

Ora 3: Të drejtat dhe përgjegjësitë (fq. 155-159)

5. Njësia mësimore: **Shkelja dhe mbrojtja e të drejtave të njeriut**

Ora 2: Zbulimi i shkeljeve të të drejtave të njeriut (fq. 151-154)

TEMA II : DEMOKRACIA DHE SHOQËRIA QYTETARE (8 orë)

Njësia mësimore:

1. Demokracia

Kushtetuta e Republikës së Maqedonisë, Linku-<https://www.sobranie.mk/kushtetuta-e-rm-s.nspX>

Linku: <http://www.living-democracy.com/sq/textbooks/volume-3/>

Punëtori të propozuara

Tema 9. Qeveria dhe politika

Ora 1: Kush është përgjegjës? (fq.251-251)

Ora 2. Në qoftë se ti do të ishe Kryetari? (fq.253-254)

Ora 3. Unë dhe roli im (fq. 255-256)

Ora 4: Parlamenti i nxënësve (fq.257-261)

Njësia mësimore :

2. Roli i qytetarëve në demokraci

Linku për doracakun : <http://umd.gov.mk/wp-content/uploads/2013/10/Priracnik-za-obrazovanie-za-zivotni-vestini-od-VII-do-IX-oddelenie.pdf>, (Doracaku është edhe në gjuhën shqipe dhe i njëjti është bashkëngjitur në linkun e dhënë)

Autorë të doracakut: Negrievsk, F., Balazhi, S., Alushevski, N.S. dhe Dedova, R. (Redaktorë: Çeshllarov, M. dhe Çonteva, Zh) 2009. Doracak arsimor për shkathtësi jetësore për kl. VII-IX.

Linku për fletat e punës për nxënës : <http://umd.gov.mk/wp-content/uploads/2013/10/Rabotni-listovi-za-zivotni-vestini.pdf>

Punëtori të propozuara

Punëtorja III-4-1 (fq. 138) Secili ka funksion të caktuar dhe fletë pune III-4.1: Kërkesa

Punëtorja III-4.2): Së bashku deri te zgjidhja

Punëtorja III-5.1: (fq. 146): Kampingu dhe fleta e punës III-5.1: Problemet të cilat kërkojnë zgjidhje

Punëtorja III-12.2 (FQ. 204) Avokati i popullit

TEMA III. BASHKIMI EVROPIAN (BE) (8 orë)

Njësia mësimore:

1.Bashkimi Evropian dhe krijimi i tij

Linku : <https://mapl.rks-gov.net/getattachment/933671c4-101c-4823-8576-8715fa24c372/Evropa-ne-12-leksione.a> ose <https://ec.europa.eu/publications/>

Autorët e doracakut: Fontejn, P. Evropa në 12 leksione, Bashkimi Evropian: Dhjetë hapat historik (fq. 10-13)

Njësia mësimore:

2. Funksionimi i Bashkimit Evropian

Linku: <https://mapl.rks-gov.net/getattachment/933671c4-101c-4823-8576-8715fa24c372/Evropa-ne-12-leksione.a> ose <https://ec.europa.eu/publications/>

Autorët e doracakut: Fontejn, P. Evropa në 12 leksione, Bashkimi Evropian: Si funksionon EU (fq. 20-27)

Njësia mësimore

3. Integrimi i Republikës së Maqedonisë në EU.

Linku për doracakun : <http://umd.gov.mk/wp-content/uploads/2013/10/Priracnik-za-obrazovanie-za-zivotni-vestini-od-VII-do-IX-oddelenie.pdf>, (Doracaku është edhe në gjuhën shqipe dhe i njëjti është i bashkëngjitur në linkun e dhënë)

Autorë të doracakut: Negrievsk, F., Balazhi, S., Alushevski, N.S. dhe Dedova, R. (Redaktorë: Çeshllarov, M. dhe Çonteva, Zh) 2009. Doracak arsimor për shkathtësi jetësore për kl. VII-IX.

Linku për fletat e punës për nxënës : <http://umd.gov.mk/wp-content/uploads/2013/10/Rabotni-listovi-za-zivotni-vestini.pdf> (Fleta pune për shkathtësi jetësore sq.)

Punëtori e propozuar

Punëtorja III-9.5 (fq. 187): Historia e Bashkimit Evropian dhe fletë pune III-9.5

Literatura plotësuese

1. Dr. Zeqirja Rexhepi, Evropa e Bashkuar nga ideja deri te realizimi, Fq. 281. ARS-ZZ Tetovë,
2. Бајхелт, Тим, Европска Унија по проширувањето на Исток, Скопје, 2005, 175.
3. Секуловска, Габер Биљана, *Меѓународни организации и интеграции*, Скопје, 2003, 144. (Biljana Sekulovska Gaber, Integrimi ndërkombëtarë, Shkup, 2003, 144.
4. Водич низ ЕУ, Скопје, 2004, 26
5. Benedek, V ur. (2006) Kuptimi i të drejtave të njeriut: Doracak për edukimin në lëmin e të drejtave të njeriut
6. Linku: http://www.etc-graz.at/typo3/fileadmin/user_upload/ETC-Hauptseite/manual/versionen/macedonian/RAZBIRANJE_NA_COVEKOVITE_PRAVA_-_Priracnik_za_edukacija_od_oblasta_na_covekovite_prava.pdf)
7. Kin, E. dhe Georgesku, M. (2004) Lufta kundër shprehjeve të cilat nxisin urrejtje në Internet përmes edukimit për të drejtat e njeriut. Këshilli i Evropës. Kin, E.
Linku: https://www.nohatespeechmovement.org/public/download/Bookmarks_MK.pdf
Linku: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_MKD.pdf
8. Kahjet për të drejtat e njeriut në BE me theks për të drejtën e shprehjes së lirë në rrjetin global dhe jashtë saj. Këshilli i Bashkimit Evropian
Linku :<http://www.euic.mk/content/Brochures-NEW/MK/18.Chovechki-prava-MK/mobile/index.html#p=2>
9. Прирачник за имплементација на Конвенцијата за правата на детето во ЕЛС. Скопје: Центар за човекови права и разрешување конфликти со поддршка од УНИЦЕФ
Linku: <https://issuu.com/mim144/docs/priracnik-za-implementacija-na-pravata-na-deteto>

10. Дедова, Р. и Петроска, Б.В. (2012). Демократско учество на учениците во училиштето. Нацрт прирачник за наставниците. Скопје: Центар за човекови права и разрешување конфликти со поддршка од УСАИД

Linku: <http://pmio.mk/wp-content/uploads/2013/08/Demokratska-participacija-M.pdf>

11. Исмаил, Ѓ., Најчевска, М., Бојаровски, З., Трајаноски, Ж., Апостолов, В., Хоџиќ, Џ. Скопје: Форум-Центар за стратешки истражувања и документација со поддршка од УСАИД

Linku: <http://fosm.mk/CMS/Files/Documents/Forum-Gragjanski-priracnik.pdf>

Linku: <http://www.akademik.mk/magna-carta-libertatum-ogranichenata-mok-na-vlasta-i-lichnata-sloboda-na-chovekot-kako-uslov-za-pravnata-drzhava/>

Evropa, udhëheqës për mësimdhënësit. Komisioni Evropian. Drejtoria Gjenerale e komunikimit

Linku: <http://www.euic.mk/content/Brochures-NEW/MK/15.Nastavnici-MK/mobile/index.html#p=5>

Si punon komisioni i Bashkimit Evropjan

Linku: https://okno.mk/sites/default/files/085-eu_how_the_eu_works_mk.pdf

Institucionet e Bashkimit Evropian.

Linku: http://www.sobranie.mk/za-evropskata-unija-55a80976-2c68-4631-95e7-612286b2e593-ns_article-institucii-na-evropskata-unija.nspх